

Η ανάπτυξη της τουρκικής
ναυπηγικής βιομηχανίας
και το Τουρκικό Πολεμικό
Ναυτικό

Θεμιστοκλής Ζ. Ζανίδης

2020

Η ανάπτυξη της τουρκικής ναυπηγικής βιομηχανίας

και το Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει στοιχεία που δείχνουν πως την τελευταία δεκαετία το Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό (ΤΠΝ) (Turk Deniz Kuvvetleri) αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς καθώς αποκτά σύγχρονες μονάδες επιφανείας και υποβρύχια. Κορωνίδα της τουρκικής ανάπτυξης στον τομέα του Πολεμικού Ναυτικού είναι η ναυπήγηση, για πρώτη φορά στην τουρκική ιστορία, ενός ελικοπτεροφόρου σκάφους, του Anadolu, το οποίο αναμένεται να αποτελέσει τη ναυαρχίδα του ΤΠΝ. Παράλληλα δεν θα μπορούσαμε να μην αναφέρουμε τη ναυπήγηση ερευνητικών σκαφών υποθαλάσσιων ερευνών τα οποία η Άγκυρα χρησιμοποιεί κατά κόρον το τελευταίο διάστημα συντηρώντας την ένταση με σχεδόν όλα τα γειτονικά της κράτη στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου. Η ενίσχυση του ΤΠΝ με νέες μονάδες προερχόμενες από ναυπηγεία εντός Τουρκίας καταδεικνύει τη δυναμική που έχει αποκτήσει ο κλάδος της ναυπηγικής βιομηχανίας τα τελευταία χρόνια, στην γειτονική χώρα η οποία επιδιώκει να εξασφαλίσει την αυτάρκειά της όσον αφορά κρίσιμα εξοπλιστικά προγράμματα.

Το γεγονός αυτό δεν μπορεί να αφήσει αδιάφορη την ελληνική πλευρά δεδομένου του γεγονότος πως η Τουρκία είναι μια αναθεωρητική δύναμη η οποία επιδιώκει την αλλαγή του statusquo τόσο στο Αιγαίο όσο και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου προς όφελός της. Για το λόγο αυτόν, η Αθήνα οφείλει να παρακολουθεί στενά το εξοπλιστικό πρόγραμμα του ΤΠΝ ώστε να είναι σε θέση έγκαιρα να οργανώσει την εξισορρόπηση του στο πλαίσιο φυσικά μιας συνολικής ανάλυσης του διεθνούς και περιφερειακού περιβάλλοντος¹. Το τελευταίο αποκτά ιδιαίτερη σημασία σήμερα λόγω της οικονομικής δυσπραγίας της ελληνικής πλευράς, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που βίωσε η χώρα για μια δεκαετία, η οποία έπληξε την ισχύ της. Είναι γεγονός πως η Ελλάδα στην παρούσα συγκυρία αδυνατεί να παρακολουθήσει το εκτεταμένο τουρκικό εξοπλιστικό πρόγραμμα με αποτέλεσμα το

¹Υφαντής, Κ. 2019. Το υπαρκτικό στοίχημα της Ελλάδας. Αναζητώντας Εθνική Στρατηγική σε έναν αβέβαιο κόσμο, Foreign Affairs, the Hellenic Edition

ισοζύγιο ισχύος να βαίνει συνεχώς δυσχερέστερο με απρόβλεπτες συνέπειες για την προάσπιση της εθνικής κυριαρχίας και τη διαφύλαξη των ζωτικών εθνικών συμφερόντων στο Αιγαίο Πέλαγος στο οποίο η ελληνική πλευρά έχει δικαιοδοσία κατά 35%, ενώ αντιστοίχως η Τουρκία μόνο 8,8% (όσον αφορά τα χωρικά ύδατα). Μάλιστα, εφόσον η χώρα μας αποφασίσει την επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια, κίνηση η οποία συνιστά casus belli για την τουρκική πλευρά, τότε θα έχει τη δικαιοδοσία στο 64% του Αιγαίου με την Τουρκία αντίστοιχα στο 10%, κάτι το οποίο, σύμφωνα με την τουρκική άποψη, περιορίζει κατά τρόπο απαράδεκτο τις κινήσεις των τουρκικών πλοίων τόσο εμπορικών όσο και πολεμικών.

Η σύγχρονη Τουρκία

Η Τουρκία λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφικής της θέσης αποτελεί τη γέφυρα μεταξύ Ευρώπης και Ασίας, ενώ ελέγχει το στρατηγικό θαλάσσιο πέρασμα μεταξύ Μαύρης θάλασσας κι Αιγαίου πελάγους μέσω των Στενών του Βοσπόρου και των Δαρδανελλίων. Διαθέτει ιδιαίτερα ανεπτυγμένη ακτογραμμή 7200χλμ προς βορά στη Μαύρη θάλασσα, δυτικά στο Αιγαίο Πέλαγος και νότια στην ανατολική Μεσόγειο². Εντούτοις, η τουρκική οικονομία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις εισαγωγές πρώτων υλών κι ενέργειας(πετρελαίου και φυσικού αερίου) και για το λόγο αυτόν επιδιώκει τις στρατηγικές συνεργασίες με χώρες εξαγωγείς ενέργειας (Αζερμπαϊτζάν)³. Παράλληλα επιδιώκει τον έλεγχο των θαλάσσιων εμπορικών οδών καθώς το εμπόριο της προέρχεται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό από τις θαλάσσιες μεταφορές (62,5% για το 2017)⁴. Μόλις το 2001 η χώρα βίωσε μια σοβαρή οικονομική κρίση εξαιτίας της οποίας αναγκάστηκε να καταφύγει στο ΔΝΤ. Έκτοτε κατόρθωσε να ανακάμψει και να ισχυροποιήσει την οικονομία της η οποία αναπτυσσόταν ετησίως με ρυθμό 6% μέχρι το 2008, ενώ αναπτύχθηκε ακόμη περισσότερο το 2010 κι 2011 (9%)⁵. Η τουρκική οικονομία έκτοτε ισχυροποιήθηκε,⁶ όμως εξακολουθεί να βασίζεται υπερβολικά στις ξένες επενδύσεις, ενώ από το 2017 η αξία της τουρκικής λίρας διολισθαίνει έναντι του δολαρίου⁷. Η σημερινή διεθνής συγκυρία με τις παγκόσμιες επιπτώσεις της πανδημίας του Covid-19 πλήττουν καίριους τομείς της οικονομίας όπως είναι ο τουρισμός και οι μεταφορές δυσχεραίνοντας την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Εντούτοις, η ισχυροποίηση της τουρκικής οικονομίας τα προηγούμενα χρόνια έχει οδηγήσει στην αύξηση των αμυντικών δαπανών ως προς το συνολικό ΑΕΠ της χώρας τα τελευταία χρόνια όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας.

²<http://world.bymap.org/Coastlines.html> 9/4/2020

³<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> 12/4/2020

⁴<https://www.statista.com/topics/5291/shipbuilding-and-maritime-activities-in-turkey/> Accessed 8/4/2020

⁵<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> 12/4/2020

⁶<https://data.worldbank.org/country/turkey?view=chart>. Accessed 13/4/2020

⁷<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> 12/4/2020

Military expenditures:

1.89% of GDP (2019)

1.85% of GDP (2018)

1.52% of GDP (2017)

1.46% of GDP (2016)

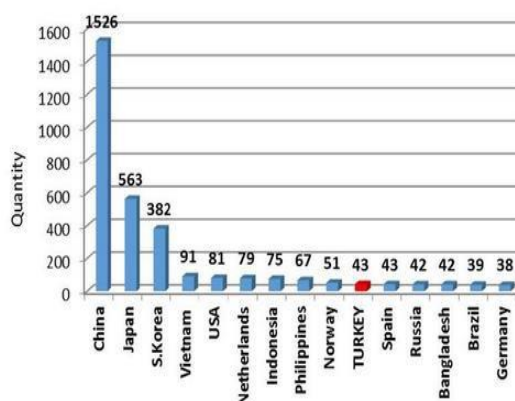
1.39% of GDP (2015)

Πηγή:<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> Accessed 12/7/2020

Πιο συγκεκριμένα, για το έτος 2020 ο τουρκικός προϋπολογισμός, ο δεύτερος που καταρτίζεται στο πλαίσιο του Προεδρικού συστήματος, προβλέπει δαπάνες της τάξης του 12,8% για την άμυνα (141 δισεκατομμύρια τουρκικές λίρες)⁸. Ο συνολικός υπολογισμός των εξόδων του τουρκικού κράτους για την άμυνα-ασφάλεια είναι δύσκολος, καθώς σημαντικά ποσά

μοιράζονται τόσο στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (54 δισ. Λίρες), στο Υπουργείο Εσωτερικών (10 δισ. Λίρες), στη Γενική Διοίκηση Χωροφυλακής (23 δισ. Λίρες), στη Γενική Διεύθυνση Ασφαλείας (39 δισ.), στην τουρκική Ακτοφυλακή (1 δισ. Λίρες), στην Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (2 δισ.), στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας (35 εκατ. Λίρες). Ταυτόχρονα ο προϋπολογισμός του κράτους προβλέπει σημαντικά ποσά για Έρευνα και

Ανάπτυξη⁹. Η σημαντική αύξηση των αμυντικών δαπανών για την Τουρκία αντικατοπτρίζεται στην πρόσφατη δημοσίευση (Απρίλιος 2020) του Ινστιτούτου SIPRI, το οποίο εδρεύει στην Στοκχόλμη, αναφορικά με τις παγκόσμιες αμυντικές δαπάνες¹⁰. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας, η Τουρκία βρίσκεται στην 16η θέση παγκοσμίως αναφορικά με τις αμυντικές δαπάνες για το 2019 δαπανώντας περί τα 20,4 δισ. \$ σημειώνοντας αύξηση 5,8% σε σύγκριση με το 2018. Η άνοδος σε σύγκριση με το 2010 ανέρχεται στο 86% κι αντικατοπτρίζει την ανάπτυξη της τουρκικής οικονομίας η οποία μεταφράζεται σε ένα εκτεταμένο εξοπλιστικό πρόγραμμα το οποίο προέρχεται κατά μεγάλο ποσοστό από την εγχώρια

Εικόνα 1. Η Τουρκία καταλαμβάνει την 10η θέση όσον αφορά τις παραγγελίες για μονάδες πλοίων προς ναυπήγηση. Πηγή: Turkish Chamber of Shipping, 2017 Maritime Sector report, Istanbul

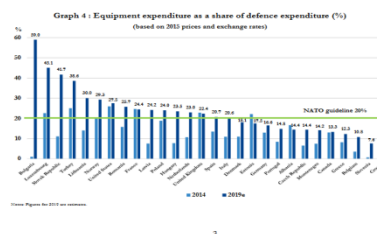
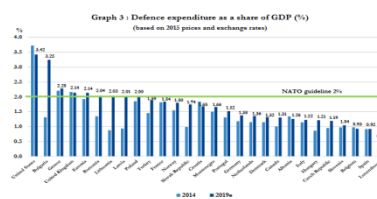
⁸<https://www.evrensel.net/haber/389021/2020-yili-butcesi-aciklandi-butcenin-12-8i-askeri-harcamalara-ayrildi> Accessed 10/4/2020

⁹<https://www.memurlar.net/haber/862076/butceden-en-yuksek-payi-alan-bakanliklar.html> Accessed 9/4/2020

¹⁰<https://www.sipri.org/media/press-release/2020/global-military-expenditure-sees-largest-annual-increase-decade-says-sipri-reaching-1917-billion> Accessed 12/7/2020

αμυντική βιομηχανία. Πράγματι, η χώρα υλοποιεί αρκετά αμυντικά προγράμματα όπως το εθνικό άρμα μάχης ALTAY, το εθνικό μαχητικό αεροσκάφος 5η γενιάς TF-X, το επιθετικό ελικόπτερο ATAC, μη επανδρωμένα αεροχήματα τύπου ANKA και BAYRAKTAR, τον κατευθυνόμενο με laser πύραυλο CIRIT να είναι ορισμένα από αυτά¹¹ (για το εξοπλιστικό πρόγραμμα του ΤΠΝ θα αναφερθούμε εκτενέστερα στη συνέχεια).

Παρ' όλη την αύξηση των αμυντικών δαπανών για την Τουρκία, η χώρα υπολείπεται ακόμη του στόχου του 2% (η πράσινη οριζόντια γραμμή στην Εικόνα 1) ως προς το ΑΕΠ το οποίο έχουν θέσει οι ΗΠΑ στο πλαίσιο του NATO για τους Ευρωπαίους συμμάχους τους. Όμως τα τελευταία έτη η Άγκυρα αυξάνει σταθερά το ποσοστό των αμυντικών της δαπανών ως προς το ΑΕΠ (2015 μερίδιο 1,39%, 2016 1,46%, 2017 1,52%, 2018 1,85% κι 2019 1,89%).

Εικόνα 1 Πηγή: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_11/20191129_pr-2019-123-en.pdf

Η τουρκική ναυπηγική βιομηχανία

Η τουρκική ναυπηγική βιομηχανία έχει ιστορία 600 ετών από την εποχή της κραταιάς Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μάλιστα, τον 16ο αιώνα τα οθωμανικά ναυπηγεία ήταν τα μεγαλύτερα του κόσμου¹². Τη δεκαετία του '80 η σύγχρονη τουρκική ναυτιλία ξεκίνησε τα πρώτα βήματα με την αγορά σε χαμηλές τιμές μεταχειρισμένων σκαφών. Παράλληλα ιδρύθηκε το Τουρκικό Ναυτικό Επιμελητήριο με σκοπό την οργάνωση του ιδιωτικού ναυτιλιακού τομέα. Ο πρώτος πολιτικός που ενέταξε τους ναυτιλιακούς και ναυπηγικούς τομείς σε ένα ενιαίο αναπτυξιακό σχέδιο ήταν ο Τουργκούτ_Οζάλ¹³. Οι καρποί του παραπάνω προγράμματος φάνηκαν ήδη την επόμενη δεκαετία όταν η ναυπηγική βιομηχανία της χώρας αύξανε τους ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης της κατά 22%μ.ο. Ομοίως, ο αριθμός των κατασκευαζόμενων πλοίων αυξανόταν κατά 22% και κατά 35% σε μεταφορική ικανότητα (dead_weight_tonnage). Με τις παραπάνω επιδόσεις, οι οποίες συνεχίστηκαν μέχρι το 2008, η τουρκική ναυπηγική βιομηχανία μετατράπηκε σε

¹¹ <https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=87&LangID=2> Accessed 12/7/2020. Περισσότερα αναφορικά με τα τρέχοντα αμυντικά προγράμματα βλ. στο <https://www.ssb.gov.tr/urunkatalog/en/>

¹² <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-shipbuilding.htm>. Accessed 12/4/2020

¹³ https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/66467/Baltos_FA_2019.pdf?sequence=1 Accessed 18/7/2020

έναντι τους μεγαλύτερους και υψηλότερα αναπτυσσόμενους μεταποιητικούς κλάδους της Τουρκίας¹⁴. Παράλληλα, η απασχόληση στον ναυπηγικό τομέα γνώρισε άνθιση αφού αυξήθηκε φτάνοντας τους 35.000 εργαζόμενους, από 4000 καταγράφοντας αύξηση 823% την ίδια χρονική περίοδο¹⁵. Την ανοδική πορεία της τουρκικής ναυπηγικής βιομηχανίας εντούτοις ανέκοψε η οικονομική κρίση του 2008 η οποία εκφράστηκε άμεσα σε δραστικό περιορισμό των ξένων επενδύσεων αλλά και των παραγγελιών από το εξωτερικό¹⁶. Η κατάσταση εξισορροπήθηκε κάπως από την εγχώρια ζήτηση η οποία διατηρήθηκε σε επίπεδα προ κρίσης με αποτέλεσμα να συγκρατηθούν κάπως οι απώλειες εργαζομένων στον ναυπηγικό κλάδο οι οποίοι το 2010 αριθμούσαν περίπου 21500¹⁷. Στον περιορισμό των απωλειών λόγω της οικονομικής κρίσης του 2008 διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο και η τουρκική κυβέρνηση μέσω της Τουρκικής Γραμματείας Ναυτικών Υποθέσεων. Η τελευταία κατόρθωσε να παρέχει αποτελεσματική υποστήριξη δεδομένου του γεγονότος πως η πλειοψηφία των τουρκικών ναυπηγείων είναι ιδιωτικά¹⁸.

Η τουρκική ναυπηγική βιομηχανία, μέσα σε λίγες δεκαετίες, κατόρθωσε να εξελιχθεί και να είναι αναγνωρίσιμη διεθνώς¹⁹. Αν και αρχικά είχε στόχο την κάλυψη των αναγκών του τουρκικού εμπορικού στόλου, εντούτοις έχει πετύχει να αποκτήσει μερίδιο στην αγορά άλλων κρατών, όπως θα αναλύσουμε στη συνέχεια. Η τουρκική κυβέρνηση, δια μέσου της τουρκικής Γραμματείας Ναυτικών Υποθέσεων (Turkish Undersecretariat for Maritime Affairs), η οποία αποτελεί τον κυριότερο κρατικό φορέα που ασχολείται με θέματα που άπτονται της ναυπηγικής βιομηχανίας, διαβλέποντας τη δυναμική του κλάδου, επιδίωξε και πέτυχε την αύξηση της παραγωγικής ικανότητας των τουρκικών ναυπηγείων με αποτέλεσμα να καταστήσει την Τουρκία 5η δύναμη παγκοσμίως στη ναυπηγική βιομηχανία (μερίδιο 1,4%). Επιπλέον της ναυπηγικής ικανότητας, έχει αυξηθεί ιδιαίτερα και η ικανότητα επισκευής, συντήρησης αλλά και ανακύκλωσης πλοίων από τα τουρκικά ναυπηγεία²⁰.

Σήμερα, η Τουρκία διαθέτει περί τα 78 ενεργά ναυπηγεία τα οποία παράγουν νέα πλοία τόσο εμπορικού τύπου όσο και πολεμικά για τις ανάγκες του ΤΠΝ²¹. Η ναυπηγική βιομηχανία της χώρας συνεισφέρει στο ΑΕΠ κατά 2,5 δισ. δολάρια

¹⁴ https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/66467/Baltos_FA_2019.pdf?sequence=1 Accessed 18/7/2020

¹⁵ https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/66467/Baltos_FA_2019.pdf?sequence=1 Accessed 18/7/2020

¹⁶ https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/66467/Baltos_FA_2019.pdf?sequence=1 Accessed 18/7/2020

¹⁷ https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/66467/Baltos_FA_2019.pdf?sequence=1 Accessed 18/7/2020

¹⁸ https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/66467/Baltos_FA_2019.pdf?sequence=1 Accessed 18/7/2020

¹⁹ <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-shipbuilding.htm> Accessed 12/4/2020

²⁰ <https://trade.gov.tr/data/5b8fd58313b8761f041fee92/1389c55305f5b2c19dd94bbd5dc976c2.pdf> Accessed 8/4/2020

²¹ <https://trade.gov.tr/data/5b8fd58313b8761f041fee92/1389c55305f5b2c19dd94bbd5dc976c2.pdf> Accessed 8/4/2020

απασχολώντας περισσότερους από 80 χιλιάδες εργαζομένους. Εκτός της καθεαυτής ναυπηγικής βιομηχανίας, η Τουρκία έχει επενδύσει δεκάδες εκατομμύρια ευρώ τα τελευταία χρόνια στη βελτίωση των λιμενικών της εγκαταστάσεων²². Απώτερος στόχος της είναι η κάλυψη των εγχώριων αναγκών ώστε η Τουρκία να μπορέσει το 2023 να αυξήσει περισσότερο το ειδικό της βάρος στην περιφέρεια χωρίς να εξαρτάται από το εξωτερικό για τις προμήθειές της σε στρατιωτικούς εξοπλισμούς (όπως το πρόσφατο παράδειγμα με τα αεροσκάφη F-35 της υπέδειξαν), στόχο που έχει θέσει ο ίδιος ο Ρ.Τ. Ερντογάν. Ο στόχος αυτός σήμερα (αρχές 2020) φαίνεται να εκπληρώνεται κατά σημαντικό ποσοστό καθώς ήδη η εγχώρια αμυντική βιομηχανία καλύπτει το 65% των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων (ΤΕΔ) με την χώρα να διαθέτει τον 2ο μεγαλύτερο στρατό στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ, να βρίσκεται μακριά μεν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όμως εντός του G-20 όντας η 15η ισχυρότερη οικονομία παγκοσμίως²³. Στο πλαίσιο της επίτευξης αυτότητας εντάσσεται και η επιδίωξη η νέα τουρκική φρεγάτα κλάσης INSTABUL να αποτελέσει το πρώτο σκάφος το οποίο θα κατασκευαστεί κατά 75% από την εγχώρια βιομηχανία²⁴.

Η Τουρκική Γραμματεία Ναυτικών Υποθέσεων (Turkish Undersecretariat for Maritime Affairs) είναι ο κυριότερος κρατικός φορέας που ασχολείται με ζητήματα τα οποία σχετίζονται με τους τομείς της ναυτιλίας και της ναυπηγικής βιομηχανίας, όπως σημειώσαμε παραπάνω. Εντάσσεται στην Γραμματεία Αμυντικών Βιομηχανιών (Undersecretariat for Defence Industries-SSM) η οποία ιδρύθηκε το 1985 υπό το τουρκικό ΥΠΑΜ²⁵. Η εν λόγω υπηρεσία το 2017 τέθηκε υπό την αιγίδα του Τούρκου Προέδρου και μετονομάστηκε το επόμενο έτος σε Presidency of Defence Industries (SSB). Κύριες αρμοδιότητες της SSB είναι η υλοποίηση των αποφάσεων της Επιτροπής για την Αμυντική Βιομηχανία (Defense Industry Executive Committee), η οργάνωση και ο ευθυγράμμιση της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας με τις ανάγκες των ΤΕΔ, η εξεύρεση νέων επιχειρήσεων προθύμων να συμμετέχουν στα εξοπλιστικά προγράμματα, η εξεύρεση χρηματοδότησης από το εξωτερικό, ο καθορισμός του ύψους της κρατικής συμμετοχής, η κατάρτιση των χρονοδιαγραμμάτων, ο σχεδιασμός/έρευνα/παραγωγή πρωτοτύπων οπλικών συστημάτων, συσκευών κι εξοπλισμού καθώς και η δοκιμή αυτών, η εξασφάλιση δανειοδότησης και η εξεύρεση πιθανών πελατών στο εξωτερικό²⁶.

Η επιτυχία της τουρκικής ναυπηγικής βιομηχανίας κρίνεται κι από το γεγονός πως έχει πετύχει τις πρώτες της εξαγωγές. Πιο συγκεκριμένα, η τουρκική εταιρία ASFAT υπέγραψε συμβόλαιο με την πακιστανική Karachi Shipyard and Engineering Works (KSEW) για τη ναυπήγηση τεσσάρων κορβετών MILGEM ADA²⁷. Στο πλαίσιο

²²<https://www.statista.com/topics/5291/shipbuilding-and-maritime-activities-in-turkey/> Accessed 8/4/2020

²³<http://www.idis.gr/?p=4842> Accessed 10/4/2020

²⁴<https://www.aa.com.tr/en/science-technology/turkey-to-build-first-frigate-with-indigenous-resources/1864230> Accessed 12/7/2020

²⁵<https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=39&LangID=2> Accessed 12/7/2020

²⁶<https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=39&LangID=2> Accessed 12/7/2020

²⁷<https://www.aa.com.tr/en/science-technology/turkey-begins-constructing-modern-warship-for-pakistan/1870750> Accessed 12/7/2020

της παραπάνω συμφωνίας που υπογράφηκε το 2018, τα δύο πρώτα σκάφη θα ναυπηγηθούν στην Τουρκία ενώ τα υπόλοιπα δύο στο Πακιστάν. Η αλματώδης ανάπτυξη της τουρκικής βιομηχανίας έχει καταστήσει ήδη τη χώρα ως μια εκ των 10 παγκοσμίως οι οποίες έχουν τη δυνατότητα σχεδίασης, ναυπήγησης αλλά και συντήρησης πολεμικών σκαφών με τα δικά τους μέσα²⁸. Σύμφωνα με την Turkish Exports Assembly (TIM) οι εξαγωγές σκαφών της τουρκικής ναυπηγικής βιομηχανίας γνώρισαν αύξηση 58% για τον μήνα Ιούνιο σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα το 2019. Ομοίως, αύξηση 7,8% τον Μάιο 2020 σε σύγκριση με τον Μάιο 2019, πτώση 74,7% τον Απρίλιο που αποδίδεται στο lockdown λόγω της πανδημίας του Covid-19 όπως και τον Μάρτιο (πτώση 30,5%), αύξηση 94,9% τον Φεβρουάριο και αύξηση 18,4% τον Ιανουάριο²⁹.

Το τουρκικό πολεμικό ναυτικό

Η αποστολή και τα πεδία δράσης των τουρκικών ναυτικών δυνάμεων καλύπτουν την άμυνα, ασφάλεια, εξωτερική πολιτική και για το λόγο αυτόν απαιτούν σχέση και συνεργασία μεταξύ των αναρίθμητων εθνικών και διεθνών ινστιτούτων που δραστηριοποιούνται στους τομείς αυτούς

Τουρκική Ναυτική Στρατηγική

Πριν αναφερθούμε εκτενέστερα στο ΤΠΝ, θα κάνουμε ειδική μνεία στην στρατιωτική ισχύ της Τουρκίας συνολικά. Σύμφωνα με το globalfirepower.com για το έτος 2020 η χώρα κατατάσσεται στην 11η θέση παγκοσμίως, 2η στην περιοχή της Μέσης Ανατολής πίσω μόνον από την Αίγυπτο, 1η στα Βαλκάνια, και 4η στο ΝΑΤΟ. Επιπροσθέτως, η Τουρκία βρίσκεται στην 18η θέση παγκοσμίως αναφορικά με τις δαπάνες για την άμυνα. Με βάση τα δεδομένα αυτά και σε συνδυασμό με τον τουρκικό πληθυσμό (18η παγκοσμίως) και την οικονομική κατάσταση (μέλος του G-20) διαπιστώνουμε πως η τουρκική ισχύς βρίσκεται σε ανοδική πορεία. Φυσικά μια πλήρης κι αντικειμενική αξιολόγηση των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Τουρκίας, όπως κάθε κράτους, απαιτεί την ενδελεχή εξέταση όχι μόνο ποσοτικών στοιχείων αλλά και ποιοτικών χαρακτηριστικών. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να σημειωθεί πως οι

²⁸<https://www.aa.com.tr/en/science-technology/turkey-begins-constructing-modern-warship-for-pakistan/1870750> Accessed 12/7/2020

²⁹<https://www.tim.org.tr/en/export-export-figures> Accessed 12/7/2020

ΤΕΔ βρίσκονται σε φάση ανασυγκρότησης, ειδικά μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα του 2016 εις βάρος του Ρ.Τ. Ερντογάν το οποίο οδήγησε σε φυλάκιση χιλιάδες έμπειρα στελέχη των ΤΕΔ. Στο πλαίσιο αυτής της ανασυγκρότησης οι ΤΕΔ διατηρούν συνολική ενεργή δύναμη περί των 400-435 χιλιάδων που κατανέμονται στον Στρατό Ξηράς 305.000, Πολεμικό Ναυτικό 45.000, Πολεμική Αεροπορία 55.000, Στρατοχωροφυλακή 152.000 και Λιμενικό Σώμα 5.000,³⁰ με τους αριθμούς να είναι κατά προσέγγιση. Παράλληλα αποκτούν από την εγχώρια βιομηχανία εξελιγμένα τεχνολογικά μέσα κυρίως όσον αφορά το Πολεμικό Ναυτικό. Εξαιτίας της εμπλοκής μονάδων των ΤΕΔ στο αποτυχημένο εν τέλει πραξικόπημα του 2016, ο Ρ.Τ. Ερντογάν άδραξε την ευκαιρία να αποδυναμώσει τον πολιτικό ρόλο των ΤΕΔ μεταφέροντας ευθύνες που μέχρι πρότινος κατείχε στη Στρατοχωροφυλακή και στις παραστρατιωτικές οργανώσεις που δημιούργησε (Sadat)³¹.

Επιστρέφοντας στο ΤΠΝ θα αναφέρουμε πως η βασική του αποστολή είναι η διασφάλιση της ακεραιότητας της χώρας από πιθανές απειλές προερχόμενες από τη θάλασσα καθώς και η προάσπιση των ιδιαίτερων δικαιωμάτων και συμφερόντων της χώρας στις θάλασσες που την περιβάλλουν³². Το ΤΠΝ αναφορικά με τη δομή δυνάμεων αποτελείται από τη Διοίκηση του Στόλου, τη Διοίκηση Βορείου Θαλάσσιας Περιοχής, τη Διοίκηση Νοτίου Θαλάσσιας Περιοχής και τη Διοίκηση Ναυτικής Εκπαίδευσης³³. Επικουρικά με το ΤΠΝ δρα η τουρκική ακτοφυλακή διαθέτοντας μεγάλο αριθμό σύγχρονων μέσων για την αστυνόμευση των θαλασσών³⁴. Η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση της χώρας, στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και σημαντικών εμπορικών/ενεργειακών δρόμων, επιτάσσει την ύπαρξη ενός ισχυρού πολεμικού στόλου. Προκειμένου να ανταπεξέλθει των αυξημένων απαιτήσεων, το ΤΠΝ έχει αναπτύξει ιδιαίτερα τη δια-λειτουργικότητα με τα ΠΝ άλλων κρατών-μελών του ΝΑΤΟ συμμετέχοντας σε πλήθος ασκήσεων και αποστολών. Επιπροσθέτως, η στενή συνεργασία του με τη εγχώρια βιομηχανία του προσφέρει ευέλικτες πλατφόρμες εξοπλισμένες με την τελευταία τεχνολογία συστημάτων, όπλων και αισθητήρων³⁵. Η ανάπτυξη νέων συστημάτων/αισθητήρων πραγματοποιείται υπό την αιγίδα του ΤΠΝ αρχικά σε πειραματικό στάδιο. Κατόπιν, εφόσον πληρούν τις απαιτήσεις, το ΤΠΝ μεταφέρει το έργο στη εγχώρια αμυντική και ναυπηγική βιομηχανία οι οποίες αναλαμβάνουν να καλύψουν τις ανάγκες του³⁶. Η συνεργασία θεωρείται win-win καθώς τα οφέλη είναι πολλαπλά. Αφενός υπάρχει μια συνεχώς αναπτυσσόμενη βιομηχανία στο εσωτερικό που συμβάλλει στο ΑΕΠ της χώρας και τη μείωση της ανεργίας κι αφετέρου το ΤΠΝ διαθέτει σύγχρονα μέσα με

³⁰<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> Accessed 12/7/2020

³¹http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2019/03/103_2019_-WORKING-PAPER-%CE%96%CE%B7%CC%81%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CE%A4%CE%B6%CE%B9%CE%B1%CC%81%CF%81%CF%81%CE%B1%CF%82.pdf Accessed 14/4/2020

³²https://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=4&dil=0 Accessed 14/4/2020

³³https://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=4&dil=0 Accessed 14/4/2020

³⁴<http://www.idis.gr/?p=4842> Accessed 10/4/2020

³⁵https://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=4&dil=0 Accessed 14/4/2020

³⁶https://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=4&dil=0 Accessed 14/4/2020

τα οποία μπορεί να κάνει προβολή ισχύος υπερασπιζόμενο τα τουρκικά συμφέροντα στην ασταθή περιφέρεια της ΝΑ Μεσογείου.

Το πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των μέσων του ΤΠΝ βρίσκεται σήμερα (2020) σε πλήρη εξέλιξη. Πιο συγκεκριμένα, κορωνίδα του προγράμματος θεωρείται το έργο για το πρώτο τουρκικό Πλοίο Αμφιβίων Επιχειρήσεων (L-400 Anadolu) το οποίο αναμένεται να παραδοθεί στο ΤΠΝ το 2021 αν κι υπάρχουν καθυστερήσεις στην υλοποίηση του εν λόγω προγράμματος³⁷. Με την παράδοσή του το συγκεκριμένο πλοίο θα είναι το μεγαλύτερο στην ιστορία του ΤΠΝ (231m μήκος, 32m πλάτος, εκτοπίσματος 27 χιλιάδων τόνων). Όντας ουσιαστικά ελαφρύ αεροπλανοφόρο θα αυξήσει κατακόρυφα τις ικανότητες των αεροναυτικών δυνάμεων της χώρας να προβάλλουν αποτελεσματικά την ισχύ τους μακριά στη Μεσόγειο θάλασσα αφού θα δύναται να μεταφέρει 6 αεροσκάφη F-35BLightningII (είναι αμφίβολο τελικά με ποιον τύπο αεροσκάφους θα εξοπλιστεί το Anadolu κατόπιν της ακύρωσης πώλησης των εν λόγω αεροσκαφών 5ης γενιάς από τις ΗΠΑ ως αντίποινα για την προμήθεια από την Άγκυρα του ρωσικού αντιαεροπορικού συστήματος S-400), 4 επιθετικά ελικόπτερα τουρκικής κατασκευής T-129 ATAK, 8 μεταφορικά ελικόπτερα, 2 S-70B ελικόπτερα Seahawk και 2 UAVs³⁸. Το Anadolu θεωρείται συγγενές πλοίο με το ισπανικό Juan Carlos I και θα διαθέτει συμβατική πρόωση ενώ θα δύναται να αποτελέσει σταθμό διοίκησης των τουρκικών δυνάμεων που θα επιχειρούν μακριά από την Τουρκία.

Το πρόγραμμα του πλοίου αμφιβίων επιχειρήσεων δεν είναι το μοναδικό το οποίο υλοποιείται σήμερα για λογαριασμό του ΤΠΝ. Τα αρματαγωγά L-402 Bayraktar και L-403 Sancaktar είναι νεότευκτα καθώς παραδόθηκαν στον Στόλο από την ναυπηγική βιομηχανία το 2017. Στα βοηθητικά σκάφη το ΤΠΝ παρέλαβε επίσης το 2017 το A-582 Alembak καθώς και τα σκάφη λογιστικής υποστήριξης A-574 YÜZBAŞI GÜNGÖR DURMUŞ και A-575 ÜSTEĞMEN ARIF EKMEKÇI. Σε επίπεδο κορβετών/φρεγατών το ΠΝ παρέλαβε την τελευταία δεκαετία 4 κορβέτες κλάσης Milgem τουρκικής κατασκευής F-511 HEYBELİADA, F-512 BÜYÜKADA, F-513 BURGAZADA, F-514 KINALIADA³⁹, ενώ έχει προγραμματίσει την κατασκευή 4 φρεγατών κλάσης G-Milgem με τις παραδόσεις να αφορούν την τρέχουσα δεκαετία. Τα υποβρύχια αποτελούν την αιχμή του δόρατος για πολλά ΠΝ ανά τον κόσμο με συνέπεια να μην έλειπε και από τον τομέα αυτόν η τουρκική ναυπηγική βιομηχανία η οποία ανέλαβε από το 2015 τη ναυπήγηση 6 υπερσύγχρονων υποβρυχίων συμβατικής πρόωσης 214 Type 1200. Ολοκληρώνοντας την συνοπτική μας αναφορά για τα νέα σκάφη που παρέδωσε/αναμένεται να παραδώσει η ναυπηγική βιομηχανία της χώρας θα αναφερθούμε στα (16) περιπολικά σκάφη κλάσης Tuzla τα οποία παραδόθηκαν από το 2011 έως το 2014⁴⁰ και το σκάφος έρευνας/διάσωσης υποβρυχίων TCG ALEMDAR του οποίου η ναυπήγηση ξεκίνησε το 2011⁴¹

³⁷<https://turkishnavy.net/> Accessed 9/4/2020

³⁸<https://turkishnavy.net/> Accessed 9/4/2020

³⁹<https://turkishnavy.net/> Accessed 9/4/2020

⁴⁰<https://turkishnavy.net/> Accessed 9/4/2020

⁴¹<https://www.ssb.gov.tr/WebSite/ContentList.aspx?PageID=374&langID=2> Accessed 12/7/2020

Επίλογος

Εν κατακλείδι, η στροφή της Τουρκίας στα θάλασσα φαίνεται να είναι συνειδητή πράξη της τουρκικής ηγεσίας οργανωμένης και μεθοδευμένης καθώς αναπτύσσει την τουρκική πολεμική και κυρίως ναυπηγική βιομηχανία με σκοπό την κάλυψη των αυξημένων εγχώριων αναγκών σε σύγχρονα οπλικά συστήματα. Η διαθεσιμότητα των τελευταίων θα επιτρέψει την τουρκική στρατιωτική παρουσία σε ευαίσθητες περιοχές οι οποίες ενδιαφέρουν τη χώρα λόγω των βλέψεων που διατηρεί για περιφερειακή ηγεμονία. Η επίτευξη του συγκεκριμένου στρατηγικού στόχου της Άγκυρας φαντάζει δύσκολη υπόθεση καθώς στην περιοχή συνυπάρχουν πολλά αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα Μεγάλων Δυνάμεων, μεσαίων αλλά και μικρότερων που συνθέτουν ένα ρευστό μωσαϊκό ασφαλείας. Διαπιστώσαμε πως η καλή οικονομική επίδοση της χώρας της έχει επιτρέψει να αυξήσει τις δαπάνες για έρευνα/ανάπτυξη στον αμυντικό τομέα γεγονός που αντικατοπτρίζεται στη ναυπήγηση νέων μονάδων τουρκικής σχεδίασης και υλοποίησης. Κορωνίδα των βλέψεων της χώρας στη περιοχή συνιστά η ναυπήγηση του ελικοπτεροφόρου σκάφους Anadolulu το οποίο είναι και το μεγαλύτερο που θα διαθέτει η Τουρκία σε ολόκληρη την ιστορία της. Παράλληλα της "πολιτικής των κανονιοφόρων" στην οποία αρέσκεται η Τουρκία, το τελευταίο διάστημα η ελληνική αλλά και διεθνής κοινή γνώμη έγινε μάρτυρας της "πολιτικής των ερευνητικών σκαφών" επίσης ναυπηγημένα στη χώρα από την εγχώρια βιομηχανία τα οποία προορίζονται για τη διεξαγωγή επιστημονικών ερευνών στην Ανατολική Μεσόγειο.

Όμως, η τουρκική στροφή στη θάλασσα θα φέρει τη χώρα αντιμέτωπη αναπόφευκτα με την Ελλάδα η οποία αντλεί την ισχύ της από το θαλάσσιο στοιχείο (ναυτιλία) διά μέσου αιώνων παρουσίας σε αυτό. Η Τουρκία συντηρεί επεκτατικές βλέψεις εις βάρος του ελληνισμού συνολικά όμως το πεδίο αντιπαράθεσης επεκτείνεται πλέον πέρα από το Αιγαίο στην Ανατολική Μεσόγειο. Το γεγονός αυτό συνιστά αναβάθμιση της τουρκικής απειλής η οποία οφείλει να κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου στην ελληνική πλευρά καθώς είναι αυτονόητο πως η Ελλάδα πρέπει να προασπίσει τα εθνικά της συμφέροντα αλλά και την ίδια της την υπόσταση. Για τους λόγους αυτούς οφείλει η ελληνική πολιτεία, με τα κατάλληλα βήματα, μεθοδικά και ψύχραιμα να εξισορροπήσει την τουρκική ισχύ τόσο στο εξωτερικό (σύσφιξη συμμαχιών με γειτονικά κράτη που πλήττονται ομοίως από την τουρκική επεκτατικότητα, σύναψη ενεργειακών συμφωνιών) όσο και στο εσωτερικό τόσο με την κατά το δυνατόν ενίσχυση της αποτρεπτικής ισχύος των ελληνικών ΕΔ ώστε να εξισορροπήσει το ισοζύγιο στρατιωτικής ισχύος που βαίνει υπέρ της Τουρκίας συνεχώς.

Βιβλιογραφία

Υφαντής, Κ. 2019. *Το υπαρξιακό στοιχείο της Ελλάδας. Αναζητώντας Εθνική Στρατηγική σε έναν αβέβαιο κόσμο*, Foreign Affairs, the Hellenic Edition

http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2019/03/103_2019_-WORKING-PAPER-%CE%96%CE%B7%CC%81%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CE%A4%CE%B6%CE%B9%CE%B1%CC%81%CF%81%CF%81%CE%B1%CF%82.pdf Accessed 14/4/2020

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_11/20191129_pr-2019-123-en.pdf Accessed 12/7/2020

<https://turkishnavy.net/> Accessed 9/4/2020

<https://www.memurlar.net/haber/862076/butceden-en-yukse-payi-alan-bakanliklar.html> Accessed 9/4/2020

<http://world.bymap.org/Coastlines.html>. Accessed 9/4/2020

<https://www.evrensel.net/haber/389021/2020-yili-butcesi-aciklandi-butcenin-12-8i-askeri-harcamalara-ayrildi>. Accessed 10/4/2020

<http://www.idis.gr/?p=4842> Accessed 10/4/2020

<https://www.statista.com/topics/5291/shipbuilding-and-maritime-activities-in-turkey/>. Accessed 8/4/2020

<https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-shipbuilding.htm>. Accessed 12/4/2020

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>. Accessed 12/4/2020

<https://www.macrotrends.net/countries/TUR/turkey/military-spending-defense-budget>. Accessed 13/4/2020

<https://data.worldbank.org/country/turkey?view=chart>. Accessed 13/4/2020

https://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=4&dil=0. Accessed 14/4/2020

<https://www.ssb.gov.tr/urunkatalog/en/> Accessed 12/7/2020

<https://www.aa.com.tr/en/science-technology/turkey-to-build-first-frigate-with-indigenous-resources/1864230> Accessed 12/7/2020

<https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=87&LangID=2>
Accessed 12/7/2020

<https://www.ssb.gov.tr/urunkatalog/en/> Accessed 12/7/2020

<https://www.sipri.org/media/press-release/2020/global-military-expenditure-sees-largest-annual-increase-decade-says-sipri-reaching-1917-billion> Accessed
12/7/2020

<https://www.aa.com.tr/en/science-technology/turkey-begins-constructing-modern-warship-for-pakistan/1870750> Accessed 12/7/2020

<https://www.tim.org.tr/en/export-export-figures> Accessed 12/7/2020

https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/66467/Baltos_FA_2019.pdf?sequence=1 Accessed 18/7/2020